

Luc Peiren,
onderzoeker Amsab-ISG

Prosper Van Langendonck

In 1900 werden de eerste Vlaamse socialistische volksvertegenwoordigers verkozen: Edward Anseele uit Gent, August Debunne uit Menen, Modeste Terwagne uit Antwerpen en Prosper Van Langendonck uit Leuven. Hun verkiezing volgde na een wijziging van het kiesstelsel een jaar eerder, waarbij de zetels in een kiesomschrijving evenredig werden verdeeld, ongeacht of een partij de absolute meerderheid haalde of niet. Dit was een manoeuvre van de katholieke machthebber. Uit angst voor een exclusief socialistische oppositie, wierp die de liberalen een reddingsboei toe. Zij hadden door de invoering van het algemeen meervoudig stemrecht, waarbij een partij die in een kieskring de absolute meerderheid haalde alle beschikbare zetels kreeg, steeds meer zetels verloren en hielden er in 1898 nog maar twaalf over. De ingreep was succesvol, de liberale familie werd met 33 tegen 32 zetels in het parlement opnieuw groter dan de socialistische. De eerste vier Vlaamse zetels waren voor de Belgische Werkliedenpartij (BWP) niet meer dan een pleister op de wonde. In dit artikel wordt een van deze vier socialistische Kamerleden nader besproken: Prosper Van Langendonck, volksvertegenwoordiger uit het arrondissement Leuven, waar Wouter Steenhaut een tijd voorzitter van de SP-federatie was.

Prosper Van Langendonck (1856-1935) kwam uit een arbeidersgezin. Vader Pierre was beenhouwersgast, moeder Anne kantwerkster. Prosper zelf was achtereenvolgens schoenmakersknecht, limonadier, beenhouwer en handelaar. Hij trouwde op 7 juni 1883 met Marie Persoons. Ze kregen drie zonen: Joseph, Léopold en Charles. Naar eigen zeggen kwam Van Langendonck in de winter van 1885 in contact met het socialisme nadat hij een exemplaar van *Vooruit* kocht van een oude wever. Hij vervoegde meteen de werkersbond of BWP-afdeling van Leuven, waar hij snel carrière maakte en lid werd van het comité van de afdeling. Vanaf 1886 was hij voorzitter van de net opgerichte schoenmakersbond, die echter geen

lang bestaan kende. Verder richtte Van Langendonck mee de coöperatie De Proletaar (1887-1888) en de ziekenkas César De Paepe (1891) op. Hij was nadien ook directeur-lokaalhouder van De Proletaar, die na een moeilijk ontstaansfase, met hulp van de Vooruit in Gent en het Volkshuis in Brussel vanaf de jaren 1890 gestaag groeide. In 1897 was hij ook bestuurder van Excelsior, de coöperatieve drukkerij van het socialistisch blad *De Volkswil*. Van Langendonck groeide in geen tijd uit tot de spilfiguur van het Leuvense socialisme. Dat vertaalde zich ook politiek. In 1887 was hij de lijsttrekker van de helaas te laat ingediende socialistische lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen, één jaar later was hij kandidaat-provincieraadslid en in 1890 stond hij opnieuw op de socialistische gemeenteraadslid. In die tijd maakten de Vlaamse socialisten echter geen kans op een zitje in de gemeenteraad. Lokaal gold nog altijd het cijnskiesrecht. Enkel een aantal zogenaamde bekwaamheidskiezers – kiezers met een diploma lager onderwijs of die geslaagd waren in een capaciteitsexamen – leverden de Vlaamse socialisten wel enkele, maar nooit genoeg stemmen op voor de gemeente- en provincieraden. Onder het stelsel van het algemeen meervoudig stemrecht nam Van Langendonck deel aan de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 en 1899 en de parlementsverkiezingen van 1894 en 1896. Enkel in 1899 boekte hij succes, op een kartellijst met de liberalen, die de absolute meerderheid en bijgevolg alle zetels behaalde. Van Langendonck bleef gemeenteraadslid tot 1907. Pikant detail: tijdens de algemene staking van 1893 die leidde tot de invoering van het algemeen meervoudig stemrecht, werd hij veroordeeld tot vijf maanden gevangenis omdat hij artikel 310 van het strafwetboek, belemmering van de vrijheid van arbeid, overtreden had. Na een tussenkost van de katholieke minister van Justitie Le Jeune moest hij er daar maar twee van uitzitten. Van die twee maanden maakte Van Langendonck gebruik om enkele toneelstukken te schrijven. In het totaal schreef hij er een twintigtal waarmee hij de arbeiders bewuster wilde maken van hun situatie.

Bij de parlementsverkiezingen van 1900 was Van Langendonck voor de derde keer kandidaat. Hij was zelfs lijsttrekker en haalde zo, ondanks de opkomst van een dissidente socialistische lijst, een zetel binnen. In de Kamer van Volksvertegenwoordigers zetelde hij voor de BWP in de commissie Industrie. Maar al vlug kondigden zich nieuwe verkiezingen aan. Tot 1919 vonden om de twee jaar verkiezingen plaats, waarbij telkens ongeveer de helft van de zetels werd hernieuwd door middel van herkiezingen in een aantal provincies. In 1902 was Brabant al aan de beurt. Voor de (Leuvense) BWP was deze verkiezing een plebisciet. In april 1902 werd immers massaal gestaakt voor het algemeen enkelvoudig stemrecht. Door de tegenvallende verkiezingsresultaten van 1900 had de campagne voor dat kiesstelsel een impuls gekregen. De staking van 1902 ontstond echter te spontaan en de BWP kreeg er te laat vat op zodat het geweld de bovenhand haalde. In Leuven vielen er tijdens de zogenaamde Bloednacht zes doden na confrontaties met de burgerwacht. De regering gaf evenwel geen krimp, waarna de BWP de staking afblies. Veel stakers keerden hun vakbond nadien de rug toe. Eind 1900 telde de Syndikale Kommissie ruim 31.000 leden, eind 1902 nog hooguit 9000. De BWP vreesde ook een politieke afstraffing, maar die bleef uit. De partij ging er zelfs op vooruit en veroverde 35 zetels.

Van Langendonck behield zijn zetel en werd in 1906 en in 1910 herkozen. Hij bleef ook na 1902 in de commissie Industrie zetelen. Opvallend na deze verkiezingen waren zijn eedaflegging in het Nederlands en zijn interventies over de Bloednacht. Vanaf eind 1904 zetelde hij in de Kamercommissie Financiën. Behalve met Leuven, hield Van Langendonck zich ook bezig met de zondagsrust en het taalgebruik in het onderwijs. Zo ondertekende hij wetsvoorstellen voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit (1905) en het vrij middelbaar onderwijs. Van Langendonck wilde het middelbaar en hoger onderwijs niet zomaar overlaten aan de overwegend Franstalige burgerij. Hij hechtte er veel belang aan dat de Vlaamse beweging geen exclusief katholieke zaak zou zijn.

Na zijn herverkiezing in 1910 boterde het echter niet meer tussen hem en de BWP. Oorzaak: de schulden van de productiecoöperatie Immer Hoger, waar schoenen werden geproduceerd. Als beheerder verzweeg Van Langendonck lang dat de coöperatie tekorten boekte. Terwijl bedong hij wel een lening bij Vooruit. Halfweg 1911 was zijn positie niet meer houdbaar. De partij dwong hem op 30 november 1911 op te stappen als volksvertegenwoordiger, waarna de intussen gescheiden Van Langendonck verhuisde, eerst naar Parijs, dan naar Brussel. In 1919 vestigde hij zich in Sint-Jans-Molenbeek, waar hij in 1925 hertrouwde met Marie Artois. In deze periode werkte Van Langendonck als handelsreiziger. In Molenbeek werd hij terug politiek actief. Hij werd er bestuurslid van de lokale werkersbond.

Op 30 december 1932 werd er een groot feest georganiseerd voor zijn 75e verjaardag. De toneelkring De Volksstem gaf een voorstelling waarbij drie eenakters van Van Langendonck werden opgevoerd ten voordele van de kinderen van de lokale werklozen. Zelf organiseerde hij in deze periode de feesten in het Muzenpark, met deelname van de harmonie L'Alliance Musicale Ouvrière, ten voordele van de gemeentescholen.

Van Langendonck werd zeer gewaardeerd door de (arbeiders)bevolking van Molenbeek die hem in 1932 in de gemeenteraad stemde. Hij zetelde er tot aan zijn overlijden in 1935. Zijn lichaam werd begraven op het kerkhof van Leuven, naast de gedenksteen voor de slachtoffers die vielen onder de kogels van de Leuvense burgerwacht tijdens de algemene staking van 1902, waar hij van 1903 tot 1911 jaarlijks een toespraak hield.

BIBLIOGRAFIE

M. GIJSENBERGH, *Een bijdrage tot de geschiedenis der socialistische arbeidersbeweging te Leuven (1885-1914)*, VUB, licentiaatsverhandeling, 1978.

LUC PEIREN, Prosper Van Langendonck. In: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, vol. G-Q, Tiel: Lannoo, 1998, p. 1789-1790.

A. SCHOOLMEESTERS & R. VAN

VLASSELAER (red.), *De socialisten. Honderd jaar socialistische beweging in het arrondissement Leuven (1885-1985)*, Leuven: CSC-vormingswerk, 1986.

Maria VANDENBOSCH, *Sint-Jans-Molenbeek en de Vlaamse auteurs van nu en vroeger*, Brussel: Molenbecca, 2007.

Y. VAN STRYDONCK, *Notice biographique de Prosper Van Langendonck (1856-1935)*, ULB, scriptie, 1987.